

Н. В. Федоровська, Н. Г. Павленко, Д. М. Тичина. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2023. 74 с.

Ігор ПОЄДІНЦЕВ,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

доктор філософії, старший викладач
кафедри поліцейського права

Національної академії внутрішніх справ

Неля ЛЯХ

ПРОБЛЕМА БУЛІНГУ СЕРЕД ШКОЛЯРІВ

Проблема шкільного булінгу є актуальною, тому досить часто підіймається у нашому суспільстві.

Насамперед визначимо, що таке булінг? Булінг – це агресивна і вкрай неприємна поведінка однієї дитини або групи дітей по відношенню до іншої дитини, що супроводжується постійним фізичним і психологічним впливом. Як визначає стаття 173-4 КУпАП: «Булінг (цькування), тобто діяння учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи або такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого»[1].

Відповідно до статті 173-4 КУпАП можна виокремити наступні види булінгу: психологічний, фізичний, економічний та сексуальний.

- Психологічний булінг – це принизливі погляди, жести, образливі рухи тіла, міміка обличчя, поширення образливих чуток, ізоляція, ігнорування, погрози, жарти, маніпуляції, шантаж.

- Фізичний булінг – це штовхання, підніжки, зачіпання, бійки, стусани, ляпаси, «сканування» тіла, нанесення тілесних ушкоджень.

- Економічний булінг – це крадіжки, пошкодження чи знищення одягу та інших особистих речей, вимагання грошей.

- Сексуальний булінг – це принизливі погляди, жести, образливі рухи тіла, прізвиська та образи сексуального характеру, зйомки у переодягальнях, поширення образливих чуток, сексуальні погрози, жарти.

У 1974-1988 рр. детально висвітлював феномен булінгу британський дослідник Д. А. Лейн, який зробив акцент на структуру цього процесу і фактори, що сприяють його прояву. В одній із своїх робіт автор дав визначення, яке стало класичним: «булінг - це тривале фізичне або психічне насильство з боку індивіда або групи щодо індивіда, який не здатний захистити себе в даній ситуації. У своїх роботах, присвячених причинам булінгу, шкільного хуліганства та шкільним прогулам, Лейн відводив важливу роль таким факторам, як сім'я, індивідуальні особливості і мікроклімат школи[2].

Причини шкільного цькування можуть бути різними. А. Адлер вважав, що одною з причин булінгу є мета підлітка, самоствердитись та позбутися комплексу неповноцінності. Основними причинами шкільного булінгу є: з боку жертви - зовнішність, діалект, занижена або завищена самооцінка, страх і тривожність, надмірна чутливість, успішність, явно виражені фізичні захворювання, нав'язування всім своєї ідеї, порушення правил і кордонів інших; з боку булера - привернення уваги, помста, боротьба за владу, відновлення справедливості, заздрість, усунення суперника, самоствердження, відчуття ворожості[3].

У акті булінгу традиційно виділяють три види учасників: кривдника (агресора), жертву, (аутсайдера) та спостерігачів. Кривдник (агресор) – це людина, котра чинить насильство. В. В. Гончаров виокремлює три основні варіанти (типи) виявів дитячої агресії та жорстокості[4]. Першим є імпульсивно-демонстративний тип. У такої дитини головна мета – продемонструвати себе, звернути на себе увагу. Підлітки ігнорують норми та правила поведінки, але їхні ворожі дії є імпульсивними і швидко змінюються на товариські. Такі діти мають досить невисокий статус у групі однолітків. Їхня загострена потреба в увазі й визнанні не може реалізовуватися через традиційні форми спілкування, тому як засіб самоствердження й самовираження вони використовують агресивні дії. Другим є нормативно-інструментальний тип. Сюди належать діти, які використовують агресію як норму поведінки у спілкуванні з однолітками. Насильницькі дії виступають засобом досягнення мети. Діяльність цих підлітків вирізняється цілеспрямованістю. При цьому вони завжди прагнуть лідерських позицій, підкорюючи та пригнічуючи інших. Як правило, їхня фізична агресія не вирізняється особливою жорстокістю. У конфліктних ситуаціях вони ігнорують переживання й образи однолітків, орієнтуючись на свої бажання. Наступним є цілеспрямовано-ворожий тип. До цієї групи належать підлітки, для яких насильство, завдання шкоди іншому є метою агресивної дії. Вони переживають насолоду від

дії, що завдає болю і приниження іншим. Вони застосовують грубий фізичний вплив, що вирізняється особливою жорстокістю, холоднокрівністю. Найбільш характерною для цих дітей є мстивість і злопам'ятство. Діти, які мають виражену ворожу деструктивність, зазвичай вирізняються низьким інтелектом або страждають на психічні розлади. Підліткові акти вандалізму й жорстокості, як правило, здійснюються групою. Разом вчинені антисоціальні дії посилюють відчуття групової солідарності, що доходять у момент дії до стану ейфорії. І коли все минає, самі підлітки не можуть пояснити своїх дій.

Отже, визначивши, що таке булінг з наукової та правової точки зору, можемо зрозуміти, що питання протидії булінгу регламентується законом. Також можемо зрозуміти, що булер та жертва булінгу членами освітнього колективу, які знайомі особисто, тобто добре знають один одного, а не незнайомі, випадкові люди, як під час хейту в інтернеті. Одночасно з цим, булінг може проявлятися в таких видах, як бодішеймінг, сталкінг, хейзинг. Тобто незважаючи на те, що визначене мною поняття є дещо схожим (негативна поведінка, спрямована проти однієї особи або декількох осіб), вони кардинально відрізняються одне від одного. На мій погляд, з урахуванням розвитку суспільних потреб так само необхідно диференціювати інші суспільні проблеми, дослідивши більш детально їх природу та сутність явища, а також встановивши відповідний вид відповідальності за їх вчинення.

Список використаних джерел

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 року № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.
2. Богдан В.М. «Проблема шкільного булінгу серед підлітків» URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/287324365.pdf>
3. Зеленський Є.С. Карпенко О. М. Відмежування поняття «булінг» від схожих за змістом понять URL: http://www.lsej.org.ua/3_2020/56.pdf
4. Стремецька В. О. Алексеєнко Г. О. Булінг у підліткових шкільних колективах. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/>